

ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΤΙΓΜΑΤΙΣΜΟ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΑΛΚΟΟΛ

Πράπας Χρήστος¹, Βάγκα Ελισσάβετ², Νοταρά Βενετία², Περηφάνου Δήμητρα², Τσιάπαλη Άννα³, Κωνσταντίνου Ελένη².

1. Καθηγητής Εφαρμογών, RHV, MSc, PhD(c), Τμήμα Επισκεπτών-τριών Υγείας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ιδρυμα Αθήνας, Ελλάδα.
2. Καθηγήτρια Εφαρμογών, RHV, MSc, Τμήμα Επισκεπτών-τριών Υγείας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ιδρυμα Αθήνας, Ελλάδα.
3. Επισκέπτρια Ψυχικής Υγείας, RHV, Μονάδα Απεξάρτησης 18 Άνω, Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής Δαφνί, Ελλάδα.

Εισαγωγή: Ο αλκοολισμός χαρακτηρίζεται ως παρεκκλίνουσα συμπεριφορά που ενδέχεται να δημιουργεί στερεότυπα, τα οποία αποτελούν τη βάση των μεροληπτικών στάσεων απέναντι σε άτομα και ομάδες, συνήθως με αρνητικό περιεχόμενο.

Η χρήση αλκοόλ καθώς και η εξάρτηση από το αλκοόλ, αποτελούν σοβαρό δημόσιο πρόβλημα υγείας. Στοιχεία της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Ένωσης, καταδεικνύουν ότι το 19% των ανδρών και 8% των γυναικών στις ΗΠΑ έχουν χαρακτηριστεί αλκοολικοί (1) εξαιτίας της υπερβολικής κατανάλωσης οινοπνεύματος και εξάρτησης από αυτό με συνέπεια έντονα σημεία βλάβης της σωματικής και ψυχικής τους υγείας, διαταραχές στην επικοινωνία με άλλα άτομα, όπως προβλήματα στο κοινωνικό και οικονομικό του περιβάλλον ή πρόδρομα σημεία μιας τέτοιας εξέλιξης. Η χρήση και η κατάχρηση αλκοόλ έχουν παραμείνει ως το πρώτο και μεγαλύτερο πρόβλημα μεταξύ των νέων στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ (2).

Βασισμένος σε επιδημιολογικά στοιχεία που συσχετίζουν την κατανάλωση αλκοόλ με τη βλάβη, ο Π.Ο.Υ. υιοθέτησε ως ορισμό για την επιβλαβή κατανάλωση αλκοόλ τη μέση κατανάλωση άνω των 40gr αλκοόλης ημερησίως στις γυναίκες και άνω των 60gr για τους άνδρες (3).

Σκοπός: Στην παρούσα έρευνα μελετάται το θέμα του κοινωνικού στιγματισμού απέναντι στους χρήστες αλκοόλ που συνεπάγεται την υποτίμηση της κοινωνικής τους ταυτότητας.

Στόχος: Να ευαισθητοποιήσει το γενικό πληθυσμό, να αναδείξει τα βασικότερα αίτια της συγκεκριμένης ασυμφωνίας στάσεων και συμπεριφοράς προς τη χρήση αλκοόλ και να παρέχει πληροφορίες που χρησιμεύουν στη δημιουργία στάσεων και αντιλήψεων σχετικά με την κατάχρηση αλκοόλ και την αλκοολική εξάρτηση.

Μεθοδολογία: Το δείγμα αποτέλεσαν 160 άτομα, τα οποία συμμετείχαν σε Ευρωπαϊκά προγράμματα κατάρτισης. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε με προσωπική συνέντευξη. Τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: α) Γενικό Ερωτηματολόγιο για τη συλλογή δημογραφικών στοιχείων, β) Ερωτηματολόγιο Κοινωνικού Στιγματισμού, το οποίο εξετάζει στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στα στιγματισμένα άτομα (4), και μία δεύτερη κλίμακα, η οποία εκτιμά συναισθηματικές αντιδράσεις (5), που συνδέονται με την εικόνα ενός χρήστη αλκοόλ. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με την χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS έκδοση 17.

Αποτελέσματα: Το 21,9% του δείγματος ήταν άντρες (n=35) και 78,1% ήταν γυναίκες (n=125) ηλικίας 19 έως 65 ετών, με μέσο όρο ηλικίας 35,9 έτη. Το 37,1% (59 άτομα) είχαν κάποιο χρήστη αλκοόλ στο οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον, ενώ το 62,9% (100 άτομα) δεν είχαν άμεση επαφή με χρήστη αλκοόλ. Οι στάσεις των ερωτηθέντων απέναντι στους χρήστες αλκοόλ είναι αμφιθυμικές. Αφενός δηλώνουν ότι δεν τους περιφρονούν και δεν τους απαξιώνουν και αφετέρου εκτιμούν ότι η κοινωνία δημιουργεί δυσκολίες και διακρίσεις εις βάρος τους. Τα βασικά συναισθήματα προς τους χρήστες αλκοόλ είναι η λύπη και στεναχώρια (p-value <0.05).

Συζήτηση: Η αλληλεγγύη του δείγματος, που εκφράζεται με συναισθήματα στεναχώριας ή λύπης, προς τους χρήστες αλκοόλ, παραπέμπει στο ότι ορισμένες καταστάσεις αναγκάζουν τους ανθρώπους να ωθούνται στην κατανάλωσή του. Οι οικονομικές δυσκολίες, οι σκληρές συνθήκες εργασίας, το εργασιακό στρες (6), το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (7), τα ψυχολογικά προβλήματα (8), κ.ά είναι κάποιοι παράγοντες κινδύνου που έχουν συσχετιστεί με την κατάχρηση αλκοόλ. Τα προβλήματα αυτά συνδέονται άμεσα με τη χρήση αλκοόλ και πρέπει να διερευνηθούν, έτσι ώστε να κατανοηθεί η ανάπτυξη της συγκεκριμένης συμπεριφοράς.

Οι ερωτηθέντες εκφράζουν την άποψη ότι η κοινωνία είναι ανεκτική προς τους χρήστες αλκοόλ, ωστόσο, παρατηρούνται δυσκολίες και εμπόδια στην κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Συμπεράσματα: Η ανεκτικότητα των ερωτηθέντων προς τη χρήση αλκοόλ καθιστά αναγκαία την ενημέρωση του πληθυσμού για τις επιπτώσεις της κατάχρησης στην ψυχική και σωματική υγεία των χρηστών.

Εισηγήσεις: Η κατάχρηση αλκοόλ και η αλκοολική εξάρτηση δεν είναι μια ασθένεια, αλλά ένα πολυδιάστατο ψυχοκοινωνικό φαινόμενο, το οποίο εξηγείται από το συνδυασμό πολλών παραγόντων. Η πολυδιάστατη προσέγγιση που εστιάζει στους παράγοντες εκείνους που κάνουν τους νέους και ενήλικες επιρρεπείς και ευάλωτους στη χρήση αλκοόλ αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Βιβλιογραφικές Παραπομπές

1. Bierut, J. L., Schuckit, M. A., Hesselbrock, V., & Reich, Th. (2000). Co-Occurring Risk Factors for Alcohol Dependence and Habitual Smoking: Results From the Collaborative Study on the Genetics of Alcoholism. *Alcohol Research & Health*, 233-141.
2. Τριανταφυλλίδου, Α., & Τσουμάκας, Κ. (2006). Αλκοόλ και εφηβεία. *Δελτ Α' Παιδιατρική. Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών*, 53(1), 33-40.
3. World Health Organization, (WHO). (2004). *Global Status Report: Alcohol Policy. Geneva, Switzerland: World Health Organization*. Retrieved from August, Effectiveness of Regulating Alcohol Advertising, 3 Februar 2009
4. Bourguignon, D., Seron, E., Yzerbyt, V., & Herman, G. (2006). Perceived group and personal discrimination: Differential effects on personal self-esteem. *European Journal of Social Psychology*, 36, 773–789.
5. Devos, T., Silver, L.A., Mackie, D.M., & Smith, E.R. (2002). Experiencing intergroup emotions. In D.M. Mackie & E.R. Smith (Eds.), *From prejudice to intergroup emotions: Differentiated reactions to social groups* (pp. 111-134). Philadelphia, PA: Psychology Press.
6. Katsigiannopoulos, Pazarlis, P., Cortinovis, I., Alevizaki, P., Zacharias, G., Xilomenos, et al. (2005). Alcohol consumption: geographic area, community and working patterns, *11th Conference of the European Society of General Practice/Family Medicine «From Hippocrates to the Human Genome : the*

past, present and future of General Practice/ Family Medicine», 3-7 September. Kos: Island, Greece.

7. Παζαρλής, Π., Μπολίμου, Π., Κατσιγιαννοπουλος, Κ., Ιωακεμίδου, Α. και συν., (2006). Η επίδραση του τόπου κατοικίας, του επιπέδου εκπαίδευσης και του επαγγέλματος στην κατανάλωση αλκοόλ σε ενήλικες άνδρες. *9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, 4-8 Μαΐου 2006. Αθήνα: Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία.*
8. Moussas, G., Tzemos, L., Pavlopoulos, V., Papadimitriou, K., Menoutis, V., & Lykouras, L (2006). Alcohol use and abuse in training conscripts of the Hellenic navy, *Annals of General Psychiatry, 5*, p.21.